

Рецензия

от доц. д-р Гургана Миролубова Попова,
за дисертационния труд на на Пеце Трифуновски:
на тема: „Социалната философия на Алвин Тофлър“
за придобиване на образователна и научна степен „доктор“
по професионално направление – 2.3. Философия,
научна специалност – социална философия

Основание за представяне на Рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1256 от 01.06.2021 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

I. Биографични данни за докторанта

Дисертантът Пеце Труфоновски е зачислен в докторантската програма по Социална философия на ЮЗУ „Неофит Рилски“ през 2016 г. Получил е бакалавърска и магистърска степен по философия в същото учебно заведение. От 2010 г. докторантът работи като учител по етика в ОУ. „ЕЛПИДА КАРАМАНДИ“, гр. Битоля.

Докторантът има три научни публикации по темата на дисертацията, с което покрива формалните изисквания за получаване на образователната и научна степен „доктор“.

Авторефератът отговаря на изискванията за обем и съдържание и адекватно представя дисертационния труд, както и основните му научни приноси.

II. Структура и съдържание на дисертационния труд

Дисертацията на Пеце Трифуновски е посветена на възгледите на един от значимите и влиятелни автори от областта на социалната философия на 20. век – Алвин Тофлър. В нея докторантът си поставя за цел да анализира концепцията на Тофлър за новостите, за промените, които те оказват върху начина на живот на хората – както в обществото като цяло, така и при отделни социални групи и индивиди. Наред с това дисертационният труд на Трифуновски има за цел през призмата на теорията на Тофлър да

проследи отражението на промените, които изследваните от Тофлър изобретения оказват върху съвременността, както и да разгледа в сравнителен план нагласите спрямо откритията и иновациите по времето на Тофлър и в наши дни.

Дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, библиография и е с обем 178 страници. Библиографията включва 128 литературни източника, повечето от които на английски език. Голяма част от източниците представляват философска литература по темата, 28 са данни, създадени от организации и предприятия.

В Увода докторантът набляга върху актуалността на изследваната от него проблематика и дефинира целите, задачите и предмета на труда си. Като основен обект и отправна точка на дисертацията си Трифуновски концептуализира произведението „Шок от бъдещето“. Според него този основополагащ текст на Тофлър съдържа ядрото на всички негови по-късни концептуални схващания. Това е нетрадиционен, но възможен изследователски подход, който дава възможност на докторанта да осъществи поставената от него цел – а именно да анализира социалната философия на Тофлър не чрез представянето ѝ в пълнотата на нейния тематичен обхват, а чрез проверка на валидността на основните ѝ положения от гледната точка на съвременната социална реалност, половин век след публикуването на „Шок от бъдещето“.

В Увода докторантът формулира и своята работна хипотеза, която гласи, че в настоящето много от предвидените от Тофлър промени са реализирани, че те са предизвикали несъмнени социални, психически и икономически ефекти върху съвременния човек, но въпреки това шокът от бъдещето не се преживява по начина, описан от Тофлър, поради което съвременната ситуация може да бъде дефинирана като „след-шокова“.

Изложението на дисертацията е структурирано в съответствие с предмета, както и с целта и задачите на изследването. Първа глава, озаглавена „Нашествието на новостите“, в общи линии има реферативен характер, изяснявайки базисни понятия на Тофлър като „новости“, „ускорение“, „динамика“, „темпо на живот“. Дисертантът, следвайки анализите на Тофлър, концептуализира тези явления като основни фактори не само за икономическите, политически и културни промени от средата на миналия век, но и за трансформациите в начина на мислене и възприятие на хората от 800-ното поколение. В подобна перспектива Трифуновски акцентира върху схващането на Тофлър за „шока от

бъдещето“ и чувството за дезориентация, свързано с него. Наред с това през призмата на вече изяснения концептуалния апарат на Тофлър, той въвежда и своя предмет на изследване – икономическите, социокултурни и демографски параметри на съвременната ситуация и съответно измененията в нагласите, характеристиките, стиловете на живот на .801-то поколение.

Именно тази проблемна област обхващат следващите глави на дисертационния труд, в които докторантът си поставя за цел да проследи и анализира евентуалната валидност на предвидените от Тофлър промени половин век след прогнозирането им в „Шок от бъдещето“. Във втора глава той се фокусира основно върху промените, свързани с човешкото тяло, доколкото според него това са иновациите, които оказват и предстои да окажат най-съществено влияние върху човешкия живот и развитието на човечеството. Интерес представляват разсъжденията на Трифуновски върху вече действителни или потенциално възможни научни открития – като клонирането, създаването на био-машини, евгениката, трансплантацията на органи – които от своя страна поставят множество въпроси от морално, икономическо и социално естество. Засегнат е и проблемът за „преживяването“ на свободата във времето на Тофлър и в нашето настояще.

Трета глава е посветена на някои от предвидените от Тофлър социални последици, предизвикани от въвеждането на новостите в икономиката, семейството и образованието. Тук докторантът разглежда „психологизирането“ на пазара, свръх-избора на стоки за потребление и персонализирането им, освобождаването на свободното време вследствие на развитието на техниката и възможностите, които този процес предоставя. Анализирани са също разпадът на традиционното семейство и гъвкавостта на семейните роли в съвременността, измененията в отношенията между половете и поколенията, процесите в образованието. Добре впечатление прави прилагането на наблюденията от опита на Трифуновски като учител по етика при тематизирането на необходимостта от промени на образователните институции и методи, обоснована от Тофлър с оглед на адаптацията на учениците към изискванията на бързо трансформиращия се свят.

Като следствие от направените анализи докторантът стига до извода, че въпреки че голяма част от промените, предвидени от Тофлър, вече са осъществени, съвременният човек е далеч от усещането за дезориентация, характерно за времето на Тофлър. Това

дава основание на Трифуновски да твърди, че западните общества са в нова след-шокова ситуация, в която шока от бъдещето вече е преодолян.

III. Научни приноси на дисертационния труд

Дисертационният труд на Трифуновски представлява цялостно изследване на основните идеи, развити в творчеството на Тофлър и по-конкретно в неговото произведение: „Шок от бъдещето“. В този смисъл то запълва определена празнина в българската социално-философска литература.

Наред с това, подходът на дисертанта да оцени социално-философската концепция на Тофлър не чрез нейното присъствие в историята на идеите, нито чрез вътрешната ѝ кохерентност, а чрез верифициране на теоретичните ѝ прогнози в практически план и съответно чрез потенциала им да предвиждат и по този начин да спомагат за адаптацията към бъдещите промени, представлява интересно изследователско хрумване.

Не на последно място като принос на изследването може да се открие и въвеждането на термина „след-шок“ от Трифуновски и дефинирането на съвременната социална реалност като след-шокова.

IV. Забележки и препоръки

Наред с положителните аспекти дисертацията има и някои немаловажни недостатъци:

1. На първо място, това са множеството цитати, както и огромния набор от теми, които докторантът се опитва да обговори, често съвсем накратко, което създава впечатление за липса на ясен фокус и известна лековатост на анализите.
2. Второ, следвайки анализите на Тофлър, Трифуновски се отнася безкритично към редица научни открития в полето на генното инженерство, био- и нанотехнологиите, които имат потенциала да предизвикат необратими промени в човешкото тяло. Така например, в параграф „Евгениката“, на с. 99 той пише: „Не можем да не се възхищаваме на смелостта, знанията, чувството за напредък и възгледите на мислителите, които цитира Тофлър. Все още не сме достигнали нивото, за което те говорят, но от дълги години много учени, в много компании, лаборатории, изследователски центрове, известни и по-малко известни, работят

усърдно върху тези замисли, за да „подобрят“ човешката раса и с напредването на технологиите те са все по-близо до изпълнението на тази цел, ако вече не са я и постигнали“. Всъщност множество значими автори от областта както на философията, така и на биоетиката като Юрген Хабермас, Франсис Фукуяма, Майкъл Сандел изразяват сериозни опасения относно етическите, политически и социални последствия на подобни опити за усъвършенстване на човешката природа. Този теоретичен фон изцяло отсъства от труда на Трифуновски. Тъй като той засяга подобна тематика, макар и в през призмата на социалната философия на Тофлър, бих му препоръчала да се запознае с основните дискусии около темата за трансформирането и подобряването на човека.

3. Също така бих препоръчала на докторанта да изчисти стила си от нюансите на есеистичност и публицистичност, характерни за начина му на писане.

V. Заключение

В заключение, като отчитам изброените по-горе положителни качества и актуалността на дисертационния труд „Социалната философия на Алвин Тофлър“, както и оригиналния подход на Пеце Трифуновски в анализа на социално-философските възгледи на Тофлър, изразявам убеждението си да му бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление – 2.3 Философия (Социална философия). Затова категорично ще гласувам „за“ и препоръчвам на членовете на Научното жури да гласуват по същия начин.

12.06.2021 г.

Доц. д-р Гертана Попова